

Engelli Üniversite Öğrencilerinin Yükseköğretim Kurulu(YÖK), Üniversiteler ve Üniversite Engelli Birimleri'nden Beklentileri

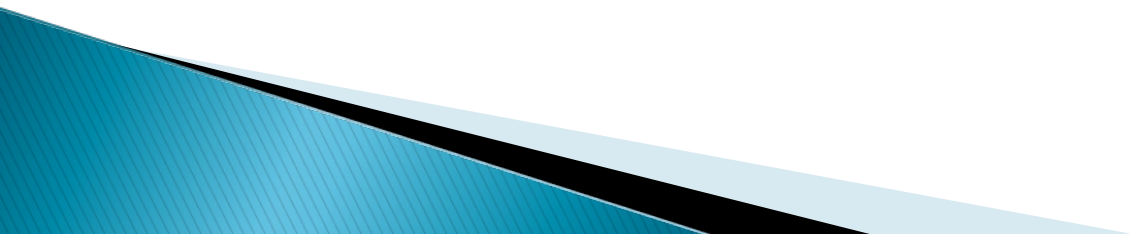
Platform Öğrencileri Adına

ENGİN YILMAZ

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ

DOKTORA ÖĞRENCİSİ

MAYIS, 2010

-
- ▶
- ▶
- ▶
- ▶

5 Temel İlke

- Karar mekanizmalarına dahil edilme: Nothing About us without Us.
- ▶ Ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik: Ayrımcılığın negatifi pozitifi yoktur.
- ▶ İzolasyonla mücadele ve entegrasyon: Ayrı kampüsler değil, bütünleşik yaşamlar.
- ▶ Erişilebilirlik/ulaşılabilirlik ve engelsiz üniversite: Erişilebilirlik bir haktır ayrıcalık değil.
- ▶ Bireysel farklılıklara saygı.

I. Üniversitelerdeki Engelli Öğrenci Birimlerinden Genel Beklentiler

- ▶ Engelli Öğrenci Birimleri, engelli ve diğer öğrencilere kolaylıkla ulaşılabilir durumda olmalıdır.
- ▶ Yüksek Öğretim Kurumları Özürlüler Danışma ve Koordinasyon Yönetmeliği'nin 9'uncu Maddesinde düzenlenen görevlerini doğru biçimde yerine getirecek faaliyetlerini hızlandırmalıdır.

I. Üniversitelerdeki Engelli Öğrenci Birimlerinden Genel Beklentiler

- Her engelli öğrenciyle birebir görüşmeler yapılmalı ve her kişinin kendine özgü farklı ihtiyaçları olabileceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır.
- Her akademik dönemde en az bir kez üniversitedeki tüm engelli öğrencilerle toplantılar yapılarak genel olarak beklenti ve ihtiyaçlar saptanmalıdır.
- Mümkün olduğunca üniversitenin diğer birimleriyle toplantılar yapılarak, bu ihtiyaçların karşılanması yönünde bir koordinasyon rolü üstlenilmelidir.

I. Üniversitelerdeki Engelli Öğrenci Birimlerinden Genel Beklentiler

- ▶ Ders materyallerinin erişilebilir formatlarda sağlanması ve gerekli destek teknolojilerinin edinilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.
- ▶ Engelli öğrencilerin ders çalışmalarını ve materyallerini daha kolaylaştırmak amacıyla “ücretli asistan öğrenciler”in görevlendirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

I. Üniversitelerdeki Engelli Öğrenci Birimlerinden Genel Beklentiler

- ▶ Her üniversitede farklı bir uygulama olmamalı, temel koşullar ve durumlar yönetmeliklerle belirlenmelidir.
- ▶ Engelli birimlerinin bu çalışmaları gerçekleştirebilmesi ve sembolik bir anlam taşımaktan öteye geçebilmesi için; kendisine ayrılmış özel bir bütçesi olması çok önemlidir.
- ▶ Engelli birimlerinin aynı zamanda üniversitelerdeki erişilebilirlik konularını denetleyici bir sorumluluğu ve imza yetkisi olması gerekmektedir.

II. Üniversiteye Girişle İlgili Beklentiler

- YÖK ya da üniversiteler altyapı yetersizliği tarzı gerekçelerle bir bölüm veya üniversiteye engellilerin girişini kısıtlayıcı yazılı ve sözlü faaliyetlerde bulunmamalıdır.
- ÖSYM, YÖK veya üniversiteler, engellilere uygun bölümler başlığı altında bir sınıflamaya kesinlikle gitmemelidir.
- Engelli öğrenciler, üniversite sınavı öncesinde, sınavlarda engellilere yönelik yapılacak düzenlemeler ve puanlama konusunda detaylı biçimde bilgilendirilmelidir.
- Üniversite sınavlarında yaşanan okuyucu problemleri, sınavların yeri ve benzeri sorunların ortadan kaldırılması için çalışmalar yapılmalıdır.
- ÖSYM okuyucu ve işaretleyici dışında da alternatif sınav biçimleri sunmalıdır.

III. Engelli Öğrencilerinin Temsili ile İlgil Beklentiler

- ▶ Öncelikle gizlilik ilkesine dikkat edilmelidir.
- Ön kayıt sırasında, daha önce ÖSYM'ye engelli olduğunu beyan etmiş öğrencilerin bilgileri kayıt işleri tarafından engelli birimleriyle paylaşılmalıdır.
- Olası diğer engelli öğrencilerin tespiti için, ön kayıt sırasında verilen kayıt formuna, öğrencilerin isterlerse doldurabilecekleri, özel ihtiyaçları olup olmadığı bilgisini içeren sorular eklenmelidir.
- Ön kayıt sırasında, engelli birimlerinin de masalarının kayıt alanında bulunması yararlı olacaktır.

IV. Üniversiteye Başlangıç ve İhtiyaçların Belirlenmesi ile İlgili Beklentiler

- ▶ Üniversiteye başlarken, tespit edilmiş olan engelli öğrencilerle iletişime geçilmelidir.
- ▶ Öğrencilerle birebir görüşmeler yapılarak akademik, sosyal ve fiziki çevreye ilişkin sorunların tespiti ve çözümleri noktasında genel ve bireysel yaklaşımlar ortaya konmalıdır.
- ▶ Yeni gelen öğrenciler için bir oryantasyon çalışması yapılmalıdır.
- ▶ Üniversiteyi tanıtıcı dökümanlar erişilebilir formatlarda engelli öğrencilere verilmelidir.

IV. Üniversiteye Başlangıç ve İhtiyaçların Belirlenmesi ile İlgili Beklentiler

- ▶ Yerleşkelerin ve binaların harita ya da krokileri, braille ya da uygun bir kabartma formatta hazırlanmalı ve oryantasyon sırasında öğrencilere verilmelidir.
- ▶ Akran danışmanlığı tarzı çalışmalar yapılarak üst sınıf öğrencileri ile ortak çalışmalar yapılabilir.

V. Akademik Beklentiler

- ▶ **Ders alma ve derse kayıpla ilgili beklentiler**
- ▶ **Ders materyallerine ilişkin beklentiler**
- ▶ **Sınavlara ilişkin beklentiler**
- ▶ **Öğretim elemanlarının ve araştırma görevlilerinin ders anlatımı ve engellilere karşı tutumlarına ilişkin beklentiler**
- ▶ **Ders geçme, notlama ve muafiyetle ilgili beklentiler**
- ▶ **Laboratuvarlara ilişkin düzenlemelerle ilgili beklentiler**
- ▶ **Kütüphane ve bilgisayar laboratuvarlarının kullanımına ilişkin beklentiler**

A. Ders Alma ve Derse Kayıtla İlgili Beklentiler

- ▶ Hiçbir öğrenci engelinden dolayı seçmeli ya da zorunlu herhangi bir dersi alması noktasında engellenmemelidir.
- ▶ Fiziksel engelliler için sınıfların erişilebilir olması ve işitme engelliler için de sınıflarda gerekli ses düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir.

B. Ders Materyallerine İlişkin Beklentiler

- Ders içerisinde takip edilen kitap, sunum ve diğer materyallerin engellilerin engel türlerine göre farklı formatlarda da sunulması gerekmektedir.

C. Sınavlara İlişkin Beklentiler

- Engelli öğrencinin bir dersteki sınavı nasıl alacağı dönem başında belirlenmelidir.
- ▶ Kişiyeye farklı formatlarda sınav alma seçenekleri önerilmeli, bu formatlar içinden seçimi engelli öğrenci yapmalıdır. Sınav alternatifleri kişinin engel türü ve düzeyine göre farklılıklar gösterebilir.
- ▶ Sınavın içeriği engelli kişiye göre değiştirilmemeli; herkesin aldığı sınav herkesle aynı anda engelli öğrenciye verilmelidir.
- ▶ Öğrencinin engelinden dolayı yapamayacağı sorular varsa, bu sorular aynı bilgiyi ölçen başka sorularla değiştirilmeli ya da farklı biçimlerde sorulmalıdır.

C. Sınavlara İlişkin Beklentiler

- ▶ Sınavlarda kişinin engel türüne göre makul süre uzatımı yapılmalıdır.
- ▶ Eğer sınava bir okuyucu yardımıyla girilecekse, okuyucu seçimi kesinlikle öğrenciye bırakılmamalıdır.
- ▶ Sınavlar için görevlendirilen okuyucuların ilgili ders konusuna hakim, mümkünse o dersin araştırma görevlileri arasından seçilmesi sağlanmalıdır.
- ▶ Sınavın yapılacağı mekan mümkünse herkesin sınav olduğu mekan olmalı, okuyucu gibi durumlar nedeniyle bu mümkün değilse, engelli öğrencinin sınav olduğu mekanla diğer öğrencilerin sınav olduğu mekan birbirine yakın olmalıdır.

C. Sınavlara İlişkin Beklentiler

- ▶ Öğrenci başka bir ortamda sınav alıyorsa, sınav mekanının öğretmenler odası, asistanlar odası gibi her an birilerinin girip çıktığı mekanlar olmamasına özen gösterilmelidir.
- ▶ Aniden, habersiz yapılan sınavlara başka bir ortamda ve çeşitli uyarlamalarla girecek olan öğrencilerin de bu sınavları arkadaşlarıyla eş zamanlı olarak alması sağlanmalıdır.

D. Öğretim Elemanlarının ve Araştırma Görevlilerinin Ders Anlatımı ve Engellilere Karşı Tutumlarına İlişkin Beklentiler

- Ders yılı başında, engelli öğrencinin isteği/talebi doğrultusunda, engelliler birimi tarafından dersi veren öğretim elemanına verilmek üzere, engelli öğrencinin ihtiyaçları ve ona karşı takınılabilecek tutumları içeren bir mektup hazırlanmalıdır.
- ▶ Öğretim elemanının/araştırma görevlisinin, ders anlatımı sırasında kullandığı materyalleri engelli öğrencinin de anlayabileceği biçimde aktarması yönünde kendisi bilgilendirilmelidir.
- ▶ Engelli öğrencilerin gerektiği durumlarda dersi kaydetmesine izin verilmelidir. Gerekirse öğrencilerle kayıtları paylaşmayacaklarına dair bir sözleşme yapılmalıdır.

D. Öğretim Elemanlarının ve Araştırma Görevlilerinin Ders Anlatımı ve Engellilere Karşı Tutumlarına İlişkin Beklentiler

- ▶ Alınan her türlü önleme karşın, engeli öğrencinin dersi takibinde güçlükler yaşıyorsa, yurtdışında da yaygın olarak kullanılan not tutucu sisteminin hayata geçirilmesi düşünülebilir.
- ▶ İşitme engelli öğrencinin olduğu sınıflarda yapılan her duyuru tahtaya da yazılmalıdır.
- ▶ Bu konular sadece derste değil laboratuvar ortamında da göz önünde bulundurulmalıdır

E. Ders Geçme ve Yoklama Muafiyetiyle İlgili Beklentiler

- ▶ Muafiyet, bir ders için en son düşünülebilecek hatta düşünülmemesi gereken bir durumdur.
- ▶ Gerekli alt yapılar sağlanmalı ve hiçbir engelli ėrenci hiçbir dersten muaf tutulmamalıdır.
- ▶ Gerekli alt yapılar sağlandıktan sonra, engelli öğrencinin herkes gibi bağarılı olma kadar bağarısız olma hakkı da vardır.
- ▶ Bir sınıfta birden fazla engelli ėrenci bulunduğu zaman, ayrı ayrı performansları göz önünde bulundurulmalıdır.
- Burada göz önünde bulundurulması gereken engelli mezunun, diğer mezun olan arkadaşlarıyla denk donanım ve beceriye sahip olmasıdır.

F. Laboratuvarlara İlişkin Düzenlemlerle İlgili Beklentiler

- Her öğrenci gibi engeli öğrencilerin de, gerekli düzenlemeler yapıldığı takdirde laboratuvarları etkili bir biçimde kullanma potansiyeli mevcuttur.
- Bu tür alanlarda da muafiyet düşünülmemesi gereken bir durum olmalıdır.
- ▶ Her öğrencinin engeline göre uluslararası standartlara uygun genel ve bireysel çözümlerle, laboratuvarlar erişilebilir hale getirilmelidir.

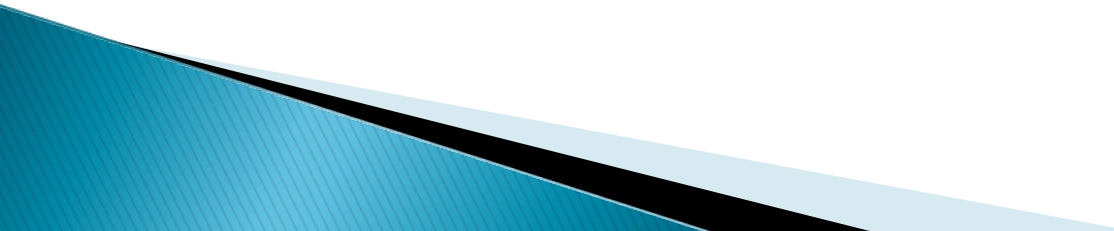
G. Kütüphane ve Bilgisayar Laboratuvarlarının Kullanımına İlişkin Beklentiler

- Engelli bir öğrenci kütüphaneden herkesle eşit biçimde hizmet alabilmelidir. Bunun için erişilebilirlik standartları titizlikle uygulanmalıdır.
- Engelli öğrenci kütüphaneye gittiğinde, kitap alabilmesi ve benzeri istekleri için kütüphaneden bir görevli kendisine destek vermelidir.
- Her kütüphanede kitapları tarayarak, bilgisayar ortamına aktarabilen fotokopi makineleri bulunmalıdır.
- ▶ Bilgisayar laboratuvarları ve kütüphanelerin her birinde engelli bireyin de kullanabileceği şekilde, üzerlerinde ekran okuyucu ve ekran büyütme programları kurulu olan en az 1 bilgisayar bulundurulmalıdır.
- Kütüphaneler e-kitap arşivi oluşturmaya önem vermelidir.

VI. Fiziksel Çevre ve Olanaklara İlişkin Beklentiler

- ▶ Üniversite yerleşkelerinde, binalarda ve üniversiteye ulaşımında erişilebilirlik standartları göz önünde bulundurularak, genel ve özel yaklaşımlar ortaya konulmalıdır.

A. Bina İçi Erişilebilirlik

- ▶ Binalarda sesli, düğmeleri uygun standartlarda ve braille asansörler ve rampalar.
 - ▶ Engelli tuvaletleri ve erişilebilir lavobolar.
 - ▶ Yer kabartma yer zeminleri
 - ▶ Braille oda tabelaları ve kat planları.
-

B. Yerleşke Erişilebilirliği

- Farklı formatlarda kampüs haritaları
- Braille levhalar ve kabartma yer zeminleri
- Uçlarında siyah şeritler bulunan merdivenler.
- Rampalar
- Geniş, Arnavut kaldırımı döşeli olmayan ve rampalı kaldırımlar
- Mantar, ağaç çukuru tabela gibi engellerin kaldırılması
- Kavşaklarda sesli ışıklar

C. Üniversite Ulaşımı

- ▶ Üniversite içindeki minibüs ve servislerin fiziksel engelliler için erişilebilirliği
- ▶ Gerekirse fiziksel engellilerin derslere ulaşımı için araç tahsisi veya kış ayları için kampüs içinde ücretsiz taksi uygulaması.

D. Yurtlar

- ▶ Asansör, engelli tuvaleti, duşları gibi bina erişilebilirlik kurallarına uyulması
- ▶ Engelliler için içinde prizleri de olan sesli çalışma odaları
- ▶ Engellilerin aynı odalarda kalmaya zorlanmaması
- ▶ Fiziksel engelliler için uygun ranza ve yatak gibi uyarlamalar
- ▶ Engellilere yurtlarda öncelik

E. Derslik ve Laboratuvarlar

- ▶ Asansör bulunmayan binalarda fiziksel engellinin aldığı ders yukarı kattaysa, dönem başında sınıf yerinin değiştirilmesi
- ▶ Kapılardaki tabelaların braille alfabesiyle de olması
- ▶ Hangi katlarda hangi dersliklerin olduğunu gösteren farklı formatlarda katalogların hazırlanması
- ▶ Dersliklerin ön sıralarında engellilere yer ayrılması
- ▶ İşitme engellilerin dersi takibini kolaylaştıracak uygun tedbirler

E. Yemekhane ve Kafeteryalar

- ▶ Personelin engelliye davranışlar konusunda eğitimi
- ▶ Buralarda da fiziksel erişilebilirlik kurallarına uyulması
- ▶ Braille etiketlenmiş ve düğmeleri uygun yüksekliklerde olan çay, kahve ve büsküvi makineleri

G. Kültürel ve Sportif Alanlar

- ▶ Erişilebilir soyunma kabinleri, duřlar ve sportif aletler
- ▶ Personelin eğitimi
- ▶ Spor aletlerinin arasından geçişi kolaylaştıracak şeritler
- ▶ Engelli sporlarının teşviki
- ▶ Erişilebilir kültürel ve řenlik alanları, uygun formatlarda brořürler

VII. Sosyal Yaşama İlişkin Beklentiler

- ▶ Panolardaki duyuruların erişilebilir olması.
- ▶ Üniversitelerdeki tüm birimlerin web sitelerinin erişilebilirlik standartlarına uygun biçimde düzenlenmesi.
- ▶ Kulüp, gezi, tatil, akademik araştırma faaliyetlerinden engelli öğrencilerin engellerine ilişkin hiçbir gerekçeyle dışlanmaması.

VII. Sosyal Yaşama İlişkin Beklentiler

- ▶ Engelli birimleri küçük broşür ve el ilanları hazırlayarak üniversitedeki değişik kesimleri bilgilendirebilir.
- ▶ Engelli öğrencinin ders aldığı öğretim üyesine, engeli öğrenci isterse dersteki gerekliliklerle ilgili bir mektup hazırlayarak gönderebilir.
- ▶ Öğretim üyelerine yazılı ve sözlü danışmanlık yapabilir.
- ▶ Üniversitedeki, yurt, yemekhane, kütüphane, kayıt işleri gibi yerlerde çalışan personeli bilgilendirici eğitim seminerleri düzenleyebilir.
- ▶ Hazırlanan engelli birimi web sayfasında tüm eğitim bilgilerini içeren bölümlere yer verebilir.
- ▶ Üniversite birim ve personelini, erişilebilirlik kuralları ve bunların nasıl uygulanacağı konusunda bilgilendirebilir.
- ▶ Bütün bu çalışmaları yaparken, konuların uzmanlarından yardım alabilir.

Teşekkür Ederiz

- ▶ Öğrenciler Platformu